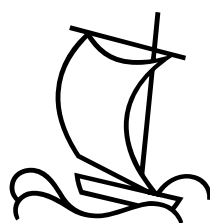

LIETUVOS
NACIONALINIS
DRAMOS
TEATRAS

Šiuolaikinės
dramaturgijos
festivalis

Versmė

2020

Mes žinome, į kokį „Versmės“ festivalį norėtume jus pakviesti šiais metais. Bet nenuspėjami šiandieninio pasaulio pokyčiai žmoniją įkalino nežinomybėje, kai visi kuriami planai turi būti atviri pokyčiams. Ir nors nesinorėtų per daug analizuoti šiandienos aktualijų, vis dėlto pasaulinis kontekstas kaip niekad mus priartina prie šių metų „Versmės“ utopijų / distopijų temos. O gal kaip tik tai yra puikus laikas ir patiems panirti į ją ir palikus pandemiją, užsidarymą namuose, netikrumą dėl ateities bei kitus distopiško pasaulio atributus į festivalį pažvelgti utopiškai – koks jis būtų, jei 2020 m. lapkritį gyventume *normaliai*.

Šių metų tema – utopijos / distopijos – nebuvo pasufleruota koronaviruso sukurtos realybės. Pastaruosius kelerius metus festivalis fokusavosi į dokumentines dramas – jaunieji kūrėjai nagrinėjo dokumentinio teatro specifiką ir kryptis, istorijų ieškojo (auto)biografijose. Tad pasibaigus praėjusių metų „Versmei“ pasakėme: „Laisvė fantazijai!“ Nors utopijos / distopijos išlaiko ryšį su šiandiena, jų siužetai leidžia piešti žmonijos ateitį iki šiol neegzistavusiuose pasauliuose ar civilizacijose. Tad kviesdami dalyvauti šių metų „Versmės“ konkurse skatinome įgalinti vaizduotės žaismą ir kurti mokslinei fantastikai ir jos požanriams artimus scenarijus. „Versmės“ premijos laureatėmis tapo rašytoja Lina Buividavičiūtė ir aktorė Goda Simonaitytė, kurias pjesių rašymo procese konsultavo dramaturgas, Nacionalinės kultūros ir meno premijos laureatas Sigítas Parulskis. Jų pjesių skaitymus režisuos Giedrė Kriaučionytė-Vosylienė ir Augustas Gornatkevičius.

Šiomet trečią kartą „Versmės“ programoje pristatomos šalies viešnios verstinės pjesės. Šį kartą ja tapo Estija – nors yra Baltijos šalis kaimynė, apie Estijos teatrą ir juo labiau šiuolaikinę dramaturgiją žinome tiek nedaug. Programoje bus pristatyti trys darbai – Siimo Nurdkiko „Ar aš dabar gyvas“, Martino Alguso „Sieros magnolijos“ ir Jaano Kruusvallio „Lygumų gaudesiai“. Šių dramaturgų tekstų skaitymus režisuos Kamilė Gudmonaitė, Eglė Švedkauskaitė ir Greta Štiormer. Festivalio programą papildys susitikimai su pristatomų pjesių autoriais, kūrybinės dirbtuvės su estų dramaturge Andra Teede. Prie estų verstinių pjesių programos sukūrimo, susitikimų su estų dramaturgais ir dirbtuvių organizavimo svariai prisidėjo Estijos teatro agentūra, už ką ir dėkoju.

Tokį festivalį „Versmė“ šiais metais parengėme. Koks jis bus, jei pasaulis panirs į dar didesnę distopinę fantaziją? Nors liekame atviri nežiniai ir jos nulemtiems pokyčiams, galime garantuoti, kad nesvarbu, ar būsime priversti keisti festivalio formatą ar turinį, jis vis tiek įvyks. O šiandien tikriausiai tai ir yra svarbiausia – galėti duoti ir sulaukti bent vieno ištesimo pažado.

Vaizduotės išbandymas utopija / distopija

Šiais metais itin aktualiai suskambėjo Mariaus Ivaškevičiaus drama „Miegantys“, du karantino vakarus atlikta per „Zoom“ platformą¹. 2016 metais parašytą pjesę, į kurią ketverius metus niekas neatkreipė dėmesio, skaitė aktoriai iš įvairių šalių: Lija Achedžakova, Guna Zarinia, Ksenija Rapoport, Grigorijus Gladijus, Ana Bogomolova, Ania Čipovskaja, rašytojas ir žurnalistas Viktoras Šenderovičius, emigracijoje gyvenantis Baltarusijos Laisvojo teatro vadovas Nikolajus Chalezinas, skaitymus režisavo Oskaras Koršunovas, prodiusavo Rygoje dirbanti Jevgenija Šermeneva. Per pandemijos prizmę buvo aktualizuota politinė pjesės problema: kas lemia, kad dėl demografinio sprogdimo Žemėje nesutelpantys ir dėl to „pamainomis“ gyvenantys ir miegantys žmonės pasirenka totalitarinę diktatūrą arba visiškai liberalią demokratiją (šiuo požiūriu „Miegantys“ susieja utopijai ir distopijai būdingus bruožus). Kas nutinka su demokratija ribinėje, pvz., pasaulinės pandemijos situacijoje. Pjesėje vaizduojamą tolimą ateitį (XXII amžiaus Maskva) aktualizuoja dabarties piktžaidžės net kūrybinės grupės gyvenimo pavyzdžiais: buvo planuota, kad „Miegančius“ Maskvoje statys garsus Rusijos teatro ir kino režisierius Kirilas Serebrenikovas, tačiau dėl politinių priežasčių jam nepavyko to imtis.

Tačiau šis Ivaškevičiaus pjesės „Miegantys“ sėkmės atvejis yra išimtis tarp utopijos ir distopijos bandymų lietuvių literatūroje ir ypač dramaturgijoje. Ne gryną utopiją, bet utopijos bruožų tyrinėtojai aptinka lietuvių prozoje, poezijoje. Dramų

likimas liūdnesnis. Rankraščiu yra likusi prieš daugiau nei dešimtmetį viešumoje šmėkštelėjusi Ivaškevičiaus distopinė pjesė „Apgaubti“, kurios veiksmas vyksta 2033 metais nuo išorinio pasaulio izoliuotoje, gaubtu apdengtoje šalyje, kurios ryšio su išore kanalas yra Katedros aikštėje (tiesioginė aliuzija į Vilnių). Distopiją šioje pjesėje atskleidžia izoliacija (saviizoliacija) nuo pasaulio. Autorius ne kartą spaudoje dalijosi mintimis ir apie tuo pačiu pavadinimu rašomą fantastinį romaną. Yra tekę skaityti vieną kitą draminės distopijos tekstą, kurie taip ir liko rankraščiai.

Tačiau lietuviškoji distopija turi savo paslaptinę istoriją. Rankraščiais daugelį dešimtmečių buvo likusios dramos, kuriose prasikalė distopijos daigai. Abi XX amžiaus pradžioje parašytos dramos kelia moters emancipacijos problemas, aktualias tam laikmečiui, tačiau vargu ar berasime atsakymą į intriguojantį klausimą, kodėl šie du kūriniai, keliantys aktualias problemas, reflektuojantys ateitį, liko nepaspausdinti, nepasiekė teatro scenos.

Sofijos Čiurlionienės-Kymantaitės drama „Ateities moteris“, parašyta 1910 metais, buvo surasta ir išspausdinta tik 2013-aisiais – daugiau nei po šimto metų². Dramoje ryškėja antifeministinės distopijos bruožai. Pagrindinė Čiurlionienės-Kymantaitės dramos veikėja Johana mąsto apie vertybes, kurių turėtų siekti XX amžiaus pradžios moteris, kad ateityje taptų lygiateise visuomenės nare. Tačiau jos besiklausantį kitą personažą – Tamošių persmelkia „nuojautos“ apie gresiantį moterų despotizmą ir artėjančią vyrų vergiją.

Gryna distopija laikytina meniškos sielos kunigo ir rašytojo Mykolo Vaitkaus drama „Amazoniada“, parašyta 1923-aisiais. Anais laikais itin drąsus, provokuojantis ir novatoriškas tekstas, deja, viešumoje nepasirodė, ilgus metus dulkėjo Kauno arkivyskupijos kurijos archyve, iki buvo atrastas Kristinos Sakalavičiūtės ir išspausdintas 2015-aisiais³. Dramoje įsivaizduojama, kokia Lietuva bus XXII amžiuje, – veiksmas vyksta 2132 metais Vilniuje. Miestas stebina technologijų pažanga, kuria naudojasi moterys, labiau nei vyrai nutolusios nuo gamtos pasaulio. Moterys gyvena stikliniuose dangoraižiuose, pastatų durys priešus pačios atsidaro, o lauke laukia oru lakiojantys automobiliai. O vyrai gyvena tradiciniuose namuose, yra konservatyvesni. Vaitkus vaizduoja didžiulius socialinius pokyčius. Moterys yra išsikovojusios daugybę teisių: jos sudaro daugumą Lietuvos parlamente ir vyriausybėje, dirba aukštos kvalifikacijos darbus, reikalauja, kad dalį buitines darbų atliktų vyrai, turi stiprias organizacijas (Feminisčių sąjungą), leidžia leidinius (laikraštį „Moterų kova“). Moteris gina tarptautinės institucijos – Europos Valstybių Federacija (įdomu, kad Lietuva šalia savosios, vidaus, konstitucijos, turi bendrą konstituciją su Europos Valstybių Federacija).

Pirmasis konfliktas tarp vyrų ir moterų dramoje kyla dėl to, kad pastarosios sumano kurti savo kariuomenę (dramos parašymo metu moterų tarnavimo Lietuvos kariuomenėje klausimas buvo itin aktualus). Pasiūloma pastatyti sieną, kuri Vilnių padalytų pusiau: vienoje pusėje gyventų

moterys, kitoje – vyrai. Vyras, pabučiavęs moterį, pradedamas laikyti nusikaltėliu, nors ne visos dramos veikėjos yra abejingos vyrams, dalis jų yra net ištekėjusios. Tačiau ištekėjusios nekeičia savo pavardės, siekia sudaryti juridines vedybų sutartis ir t. t.

Karą sukelia moterų vadės Svajonės ateities programa: moterys turi užimti vyrų vietą ir pradėti naują moterų kultūros epochą, nes anie esą tėra pusė žmogaus ir būtent blogesnioji žmogaus pusė. Vyrai pasipiktina, pareiškia, kad šito niekuomet nebus. Prasideda ginkluota kova, ji tęsiasi keliolika mėnesių. Iš pradžių moterys užima didesnę dalį Lietuvos teritorijos – Vilnių, Kauną, Klaipėdą, Šiaulius, Radviliškį, Mazeikius, o vyrų pozicijos stiprios tikrai Panevėžyje ir Telšiuose. Bet paskui įvyksta persilaužimas, ir vyrai atsigrėbia: žinios apie vyrų smurtą vis baisesnės (pvz., iš Klaipėdos besitraukiantis moterų būrys „Ivartas Kretingos vienuolynan ir sudegintas“). Moterys pralaimi ir žūtbūtinę kovą Vilniuje, yra visiškai sutriuškinamos. Vyrų vado Veiksmo Daugalio žodžiais tariant, „nenorėjote būti lygios, būsite vėl žemesnės“. Drama baigiama moterų vergovės paskelbimu ir moterų slapčia puoselėjama keršto planais. Feministinė distopija „Amazoniada“ konstruojama iš trijų dėmenų: antikinis amazonių mitas susietas su tarpukario Lietuvos aktualijomis (daugelis jų neprarado aktualumo šiandien), su distopine ateities vizija.

„Versmės“ posūkis nuo dokumentikos, tarpdiscipliniškumo, mažųjų pasakojimų prie utopijos ir distopijos yra iššūkis dramaturgam. Intriguoja pats

pasiūlymas rašyti utopiją arba distopiją, nes šiandienos žmogui artimesnė atrodytų ne utopija, o distopija, kuriai būdingas išskirtinis dėmesys socialinei ir politinei kritikai. Kita vertus, iššūkis dramaturgui yra ir dėl to, kad iškiliausi tokio pobūdžio kūriniai yra parašyti proza. Ir pirmosios utopijos pasaulio literatūroje – Thomo More'o „Utopija“ (1516), Tommaso Campanello „Saulės miestas“ (1602), ir kūriniai šiuolaikiniame lietuviškame kontekste – Andriaus Jakučiūno „#Utopijos“ (2017). Ir garsiosios distopijos, kuriose, Leonido Donskio žodžiais tariant, parodoma, kuo pasaulis virs, jei įgyvendins utopijas (George'o Orwello „Gyvulių ūkis“ (1945), „1984-iejį“ (1948), o šiuolaikinėje lietuvių literatūroje – paaugliams skirta Rebekos Unos „Atjunk“ (2015) ar metų knyga išrinkta Marijaus Gailiaus „Oro“ (2018) ir kt. Tenka pripažinti, kad distopija yra kur kas populiarnesnė kine, kompiuteriniuose videožaidimuose.

Remiantis dramaturginių ieškojimų pavyzdžiais, viltिंगai nuteikia labai plačios utopijos / distopijos raiškos galimybės: nuo futuristinių idėjų įkūnijimo (1923 metais sukurtoje čekų rašytojo Karelo Čapeko dramoje-distopijoje „R.U.R.“ („Rosumo universalūs robotai“) pirmą kartą pavartotas ir išpopuliarintas žodis „robotas“) iki dabarties žmogaus, „įklimpusio“ praeityje, atsisakančio ką nors pakeisti, metaforos (pasak šiuolaikinio rusų dramaturgo Michailo Durnenkovo, 2018 metais parašyta drama „Utopija“ – tai šiuolaikinė tragedija, nes pjesės veikėjai neturi jokių galimybių kažką pakeisti).

Režisieriaus Gintaro Varno (taip pat ir teatro „Utopia“ įkūrėjo) žodžiais tariant, utopijos yra būtinos. „Nors visos pasaulio istorijoje egzistavusios visuomeninės-politinės UTOPIJOS buvo pasmerkto žlugimui. Nuo idealistinio karaliaus Artūro Apvaliojo stalo iki liūdnei išgarsėjusio Lenino komunizmo. Tačiau kitokią prasmę ši sąvoka įgauna, kai galvoji apie meno kūrimą. Menininkas, kiek besiektų tobulumo, niekada jo nepasieks. Meno kūrimas visada yra Utopija.“⁴ Tad sąvokų „utopija“ ir „distopija“ prasmių laukas yra be galo platus.

Utopijos ir distopijos iššūkis, iškeltas 2020 metų „Versmėje“, gali iš esmės praplėsti teatrinės vaizduotės ribas. Teatrogės Erikos Fischer-Lichte žodžiais tariant, teatras yra liminalus menas (išvertus iš graikų kalbos, *limen* reiškia slenkstį), o utopija ir distopija atveria galimybę peržengti šį slenkstį ir vaizduotėje, ir teatro scenoje.

1 Skaitymų įrašai: https://www.youtube.com/watch?v=bd-Lc sn264g&list=PLwII44zGehfyqmv5kCqez-oOSGhNZE_5x

2 Sofija Čiurlionienė-Kymantaitė, *Raštai 7: poezija, proza, dramos, hūrinių variantai ir fragmentai iš rankraštinių palikimo*, Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 2013.

3 Mykolas Vaitkus, *Amazoniada*, sudarė Kristina Sakalavičiūtė, Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 2015.

4 Teatras „Utopia“: <http://www.teatrai.lt/teatrai/teatras-utopia/id-40>

Kūrybinių dirbtuvių patirtimis dalinasi „Versmės“ mentorius – rašytojas, dramaturgas *Sigitas Parulskis.*

Pirmosios „Versmės“ dirbtuvės įvyko nuotoliniu būdu dėl šalyje paskelbto karantino. Kokios jos buvo? Kaip klostėsi darbas? Ar dramaturgija kaip itin jautri teatro medžiaga gali pasipriešinti ar apimti šį nuotolį?

Viena vertus, dirbti nuotoliniu būdu sunkiau nei gyvai. Mes, žmonės, tradiciškai mėgstame vieni kitus mokytį gyvai. Kita vertus, mirusios kultūros, tarkime, senovės Egiptas ar senieji graikai – jų patirtį mes perimame irgi nuotoliniu būdu, skaitome užrašytus tekstus, pavyzdžiui, lotynų kalba, bet net nežinome, kaip jie skamba, kaip buvo tariami. Išdėstyti pagrindinius dramos elementus, tarkime, informaciją apie pjesės struktūrą, galima ir nuotoliniu būdu. Pagaliau, visa tai galima rasti vadovėliuose. Apskritai, kuo toliau, tuo aiškiau matau, kad kūrybinės dirbtuvės nėra skirtos ko nors išmokyti, jos gali būti tik stimulas dirbti – ir dirbti turi vienas, ilgai ir sunkiai, daug. Bet žmonės supainioja: pasėdi kūrybinių dirbtuvių užsiėmimuose, neblogai praleidžia laiką ir mano, kad daugiau nieko nebereikia daryti, kad rezultatas, tai, ko jie išmoko, yra neblogai praleistas laikas. Deja, tai iliuzija. Jau nemažai tokių žmonių, kurie gali pateikti ilgus kūrybinių dirbtuvių sąrašus, kur jie dalyvavo, mokėsi, bet susidūrus su praktinėmis užduotimis dažniausiai paaiškėja, kad trūksta elementarių įgūdžių. Dėstytojas ar kūrybinių dirbtuvių vedėjas gali duoti tik instrumentus, bet tie instrumentai patys neveikia, reikia, kad juos įdarbintų žmogus. Be to, suprasti, kaip instrumentai veikia ir kaip jais naudotis, taip pat reikia laiko, įgūdžių, galiausiai – gebėjimų. O žmonės dažniausiai tingi. Ne tik dabartiniai, visais laikais žmonės tingi. Dėl to gerų tekstų sukuriama mažai, blogų – daug.

Rodos, jog susiklosčiusi situacija savo nuotaikomis itin sutapo su konkurso tema – kalbėti ir mąstyti apie utopijas bei distopijas, absurdą paversti dramaturgija. Ar tai buvo justi dirbtuvių metu, o galbūt jau skaitant dalyvių parengtas savo pjesių ištraukas?

Tiesą sakant, mane nustebino faktas, kad situacija pasaulyje labai menkai tepaveikė dirbtuvių dalyvių vaizduotę. Neperskaičiau nė vieno originalaus sumanymo, kuris šimtu procentų atitiktų utopijos ar antiutopijos sąvoką. Suprantu ir problemą – užtektų panaršyti „Netflix“ platformą, surastume turbūt dešimtis įvairių, dažniausiai, žinoma, antiutopijų variantų. Tai šiuo metu populiarus žanras ir reiktų labai daug pastangų, kad sugalvotum ir sukurtum ką nors panašaus. Kūryba sudėtingas procesas, ir tai ne mitas.

Kokia būtų Jūsų pjesės idėja šių metų „Versmė“?

Savo idėjoms suteikiu formą, tai yra struktūrą ir stilių, užpildau tą formą turiniu ir tai galiausiai vadinasi kūrinium – tokiu būdu dalinuosi savo idėjomis.

Lina Buividavičiūtė

Skausmo klinika

Režisierė

Giedrė Kriaučionytė-Vosyliene

Lapkričio 16 d. 18:30

Pjesėje vaizduojama totalitarinė Skausmo valstybė. Didžiausia vertybė Skausmo valstybėje yra kančia. Valstybėje vyksta Skausmo turnyras, kurio nugalėtojai gauna išskirtinę privilegiją – atsiduria Skausmo klinikoje. Įprastame pasaulyje tokio pobūdžio įstaigoje skausmas būtų gydomas, o totalitarinėj valstybėj viskas atvirkščiai – turnyro nugalėtojai dėl specialių preparatų ir įrangos gali išgyventi, įkopti į dar neregėtas skausmo potyrių aukštumas. Tačiau ne visi Skausmo valstybėje sutinka su tokia ideologija. Maištininkų grupė siekia infiltruoti savo atstovą į Skausmo turnyrą ir susprogdinti Skausmo kliniką. Pagrindinė veikėja Samė, nuo mažens ugdyta kaip lojali Skausmo valstybės pilietė, ruošiasi dalyvauti turnyre. Ją itin skatina tėvas, turintis didelių politinių ambicijų, – sėkmingas dukters dalyvavimas turnyre gali padėti jam pakilti karjeros laiptais. Kitas pagrindinis veikėjas Kalis, paauglystėje dėl Skausmo treniruočių netekęs brolio, puoselėja keršto planus ir prisideda prie maištininkų. Patirdami išorinius ir vidinius konfliktus veikėjai neišvengiamai keičiasi, kaip ir jų tikslai.

Lina Buividavičiūtė gimė 1986 m. Kaune. Studijavo odontologiją, bet radikaliai pakeitusi studijų kryptį Vilniaus universitete baigė lietuvių filologijos ir reklamos programos bakalauro studijas, lietuvių literatūros magistrantūrą ir doktorantūrą. Periodiškai dirba lektore VU, yra laisvai samdoma tekstų kūrėja. 2017 m. išleido pirmą poezijos knygą „Helsinkio sindromas“. 2018 m. debiutavo „Poezijos pavasario“ ir „Poetinio Druskininkų rudens“ almanachuose. Aktyviai dalyvauja literatūros skaitymuose, performansuose, seminaruose, festivaliuose, konkursuose. 2018 m. kultūros atašė Izraelyje Elenos Keidošiūtės kvietimu buvo viena iš trijų lietuvių poetų, pagal kurių eilėraščius Izraelio menininkai kūrė animaciją. 2019 m. atstovavo Lietuvai Europos poezijos festivalyje Londone. Tais pačiais metais Izraelyje skaitė poeziją Leos Goldberg atminimo vakare, taip pat dalyvavo tarptautiniame literatūros festivalyje „European Literature Night“ Amsterdame. 2019 m. per „Poezijos pavasarį“ Linai įteiktas prizas už literatūros sklaidą. Ji rengia kultūros apžvalgas, rašo esė, straipsnius, recenzijas, yra leidyklos „Alma littera“ knygų apžvalgininkė.

Giedrė Kriaučionytė-Vosyliene baigė režisūros studijas Lietuvos muzikos ir teatro akademijoje. Priklausė meniniam sindikatui „Bad Rabbits“, kuriame kartu su komanda kūrė ir vaidino gatvės spektakliuose, režisavo interaktyvius spektaklius „Šiuolaikinis tolerancijos centras“, „Vienatvė. 1991“. Kartu su „Meno ir mokslo laboratorija“ sukūrė spektaklį „X tavyje“. Dar ketvirtame kurse pradėjo dirbti Lietuvos nacionaliniame dramos teatre kaip režisieriaus asistentė. Daugiausia dirbo su užsienio režisieriais, tokiais kaip Saara Turunen, Valteris Silis, Ąrpadas Schillingas, Krystianas Lupa, Lukaszas Twarkowskis. Kaip režisierė čia pristatė tris savo režisuotas premjeras „Bestuburiada“, „Trijulis aukštyn kojom“ ir „Virimo temperatūra 5425“. Muzikinis išsilavinimas G. Kriaučionytė-Vosyliene pastūmėjo į operos sceną – 2017 m. pastatė operą „Acis ir Galatėja“ Valdovų rūmuose.

Lina Buividavičiūtė

Skausmo klinika

Pjesės ištrauka

1 scena. SKAUSMO TRENIRUOTĖ

Dalyvauja Samė ir Samės tėvas. Kambaryje prieblanda. Samė suspausta siauram narve, jis pakabintas ant lubų

SAMĖ. Tėti, labai noriu gerti.
TĖVAS. Same, pati žinai, reikia kentėti.
SAMĖ. Tėti, bet aš labai noriu...
TĖVAS. Juk supranti, kad viskas Tavo labui.
SAMĖ. Jau praėjo 6 valandos? Tiek sakei...
TĖVAS. Treniruotes reikia ilginti, kitaip nieko nebus.
SAMĖ (*pakartoja*). Aš labai stengiuosi, tėveli.
TĖVAS. Dar nepakankamai, saulute.
SAMĖ (*rimtai*). Esu Tau labai dėkinga, tėveli. Bet jei tik... gurkšnis... ir aš vėl...
TĖVAS. Juk matai, kiek dėl Tavęs... kiek vilčių...

Įeina Motina, pamato susigūžusią Samę narve

MOTINA. Jau praėjo sutartos 6 valandos! Eni!
SAMĖ. Viskas gerai, mamyte, aš pati norėjau ilgiau.
MOTINA. Eni, jai tik dvylika!

Motina pripuola prie Samės, pamato, kokia ši nusilpusi, mėgina paliesti, purto narvo spygną. Samės šlaunimis teka šlapimo srovele

PO AŠTUONERIŲ METŲ

2 scena. BROLIS

Dalyvauja Kalis, Kalio tėvas

KALIO TĖVAS. Pavalgei?
KALIS. Mhm.
KALIO TĖVAS. Kaip treniruotė?
KALIS. Gerai, normaliai.
KALIO TĖVAS. Tai gerai ar normaliai?
KALIS. Nepradėk.
KALIO TĖVAS. Aš tik sakau.
KALIS. Sakai.
KALIO TĖVAS. Žinai, kad man...
KALIS (*nutraukia*). Kas girdėti dėl paskyrimo?
KALIO TĖVAS. Paaiškės po turnyro. Svarbios dienos artėja.
KALIS. Kalbant apie svarbias dienas, nepamiršai?
KALIO TĖVAS. Kaip galėčiau...
KALIS. Nežinau, paprastai.
KALIO TĖVAS. Kiekvieną dieną galvoju...
KALIS. Galvoji...
KALIO TĖVAS. Kali, jis buvo mano pirmagimis. Nėra nė akimirkos, kad...
KALIS. ...nesigailėtum?
KALIO TĖVAS. Man nepatinka, kur krypsta šitas pokalbis.
KALIS. O man rodos, Tu pamiršti.
KALIO TĖVAS. Kaip galiu pamiršt savo vaiką!
KALIS. Nežinau, paprastai. Galvodamas apie viceprezidento kėdę.
KALIO TĖVAS. Mes gi sutarėm, dalyvauji brolio atminimui.
KALIS. Man atrodo, Tau labai paranku.

KALIO TĖVAS. Žinai, kad brolis būtų džiaugęsis.
KALIS. Taip, kaip džiaugėsi tais 300 kirčių.
KALIO TĖVAS. Tavo brolis buvo ambicingas!
KALIS. Taip, priešingai nei...
KALIO TĖVAS. Aš taip niekada nesakiau!
KALIS. Ir negalvojai?
KALIO TĖVAS. Kali, pakaks.

Pauzė

KALIS. Einu pažiūrėti, kaip mama.
KALIO TĖVAS. Visą dieną guli lovoj. Galvą skauda.
KALIS. Ai, galvą.

[...]

4 scena. MAIŠTININKAI

Dalyvauja maištininkų grupuotės vadas Anis, Kalis, Bertas, kiti maištininkai

ANIS. Saugiai atėjai?
KALIS. Jo, manau.
ANIS. Jei prisijungsi, nuo šiol turi turėti akis pakaušyje. Supratai?
BERTAS. Bet tomis akimis žvalgytis taip, kad niekas – nieko.
KALIS. Aha.
ANIS. Matau, ne iš kalbiųjų. Gal ir gerai. Nereikia aiškinti, ką mes čia veikiam?
KALIS. Žinau.
BERTAS. O kaip vis dėlto ministro sūnelis iki mūsų priėjo, hm?
KALIS. Turiu savų ryšių.
ANIS. Jei nebūtų užtarę, čia nesėdėtum. Tu supranti, kuo rizikuoji?
KALIS. Savaime aišku.
ANIS. Ne, Kali, ne savaime. Ne tik savo kailiu, bet ir mielojo tėtuko bei mamytės.
KALIS. Esu pasiryžęs.
BERTAS. Ką būtų pasakęs broliukas?
KALIS (*sukandęs dantis*). Jo neliesk.
BERTAS. Ir kodėl gi? Girdėjau, tiek treniravosi, kad pakratė kojas.

Kalis eina prie Berto

ANIS. Vyrai, ramiau. Kali, turi išmokti valdytis. Ir dar: asmeniniai motyvai svarbūs, ir mes suprantam, kodėl čia atsidūrei. Bet mums reikia žinoti, kad tvirtai atmeti pačią ideologiją.
KALIS. Jau seniai esu ją atmetęs, dar prieš brolių. Aš daug galvoju...

BERTAS. „Galvoti“ ir „daryti“ turi šiokią tokią skirtį. Ką iki šiol esi nuveikęs, išskyrus tai, kad gailėjai savęs ir šokai pagal tėtuko melodiją?
KALIS. Tu nieko nežinai.
BERTAS. Nejaugi.
KALIS. Aš neturėjau progos, bet visada...
BERTAS. O dabar turi?
KALIS. Dabar padarysiu viską.
ANIS. Pasitarę ir priėmę teigiamą sprendimą, mes tave susirasim. Jei ne – niekada mūsų nematei.

Kalis išeina

ANIS. Ką manai?
BERTAS. Skystas.
ANIS. Man pasirodė nusiteikęs ryžtingai.
BERTAS. Dar vienas viščiukas nori fejerverkų.
ANIS. Jo duomenys geri.
BERTAS. Žinai, kad aš... viską...
ANIS. Bertai, žinau, bet Kalio duomenys tikrai geri. Plius – biografija be dėmelės, tėvelis ir broliuko istorija prideda taškų.
BERTAS. Bet patikimumas? Lojalumas?
ANIS. Matysim.

Goda Simonaitytė

Karalius Latras

Režisierius

Augustas Gornatkevičius

Lapkričio 17 d. 18:30

Tai, kad alkoholis ir narkotikai kelia fizinę ir psichinę priklausomybes, mes žinome iš XX amžiaus mokslinių eksperimentų su gyvūnais, deja, jie yra riboti ir netikslūs. Pavyzdžiui, Vietnamo kare 20 proc. amerikiečių karių buvo priklausomi nuo heroino. Ir tuometinėje žiniasklaidoje buvo nuogąstaujama, kad jiems grįžus į Ameriką gatvėse slankios vien narkomanai. Generalinės psichiatrijos archyvų atlikti tyrimai atskleidė, kad 95 proc. visų grįžusiųjų tiesiog nustojo vartoti heroiną. Gal reikėtų keisti požiūrį į pačią priklausomybę ir į tai, kaip ji įgyjama? Gal alkoholizmas nėra liga ir labiau byloja apie socialinę problemą nei apie individualų sutrikimą? Gal valia atsispirti yra ne asmens užsispyrimo, bet visuomenės kuriamų aplinkybių ir požiūrio į priklausomybes turinčiuosius klausimas? Jau ne vienus metus Lietuvoje vyksta narkotinių psichodelinių medžiagų vartojimo atgimimas, dažnai iškeliantis svaiginimosi kultūrą kaip patrauklų gyvenimo būdą, tuo tarpu alkoholio vartojimas visada buvo linksniuojamas kaip bemaž vien neigiamą konotaciją turintis įprotis.

Pjesės „Karalius Latras“ pagrindinis veikėjas Staska yra kamuojamas priklausomybės nuo alkoholio, jis jaučiasi visuomenės atstumtas, nepasisekęs, degradavęs žmogus. Surengęs atsisveikinimo šventę bare, jis nusprendžia užbaigti tokią gyvenimo etapą, tačiau jo arogantiškumas ir susireikšminimas nepriveda jo prie norimų tikslų, o įsuka į prisiminimų, susimaišiusių su realybe, ratą. Ar galima pasitikėti savo atmintimi ir galvoje suprojektuotais vaizdiniais? Atradęs meilę, kaip galimybę pasijusti reikalingam, Staska pajunta viltį ir prasnę gyventi, prisiimti atsakomybę už savo ydingus veiksmus, tai jam sužadina norą keistis, surasti atsakymus į kamuojančius klausimus. Tačiau meilės, kaip ir svaigalų, poveikis gali apgauti ir tapti tik priklausomybės pakaitalu, o ne problemos priežasties išsprendimu.

Goda Simonaitytė (g. 1992) gimė ir augo Kaune. Baigė Kauno apskrities Juozo Naujalio muzikos gimnaziją, smuiko klasę. 2015 m. baigė Lietuvos muzikos ir teatro akademijos bakalauro vaidybos studijas, 2017 m. – magistro vaidybos studijas (kurso vadovai Vytautas Anušis ir Velta Anušienė). Yra sukūrusi vaidmenų Panevėžio Juozo Miltinio dramos teatre, Kauno mažajame teatre, Klaipėdos dramos teatre, „Menų spaustuvėje“ ir nepriklausomuose projektuose. Nuo 2017 m. yra aktyvi „Vermės“, „Dramokratijos“ ir kitų dramaturgijos dirbtuvių dalyvė. 2019 m. jos pirmoji pjesė „Magic moments“ Alytaus miesto teatro organizuojamame V respublikiniame dramaturgų konkurse užėmė antrąją vietą. Pagal jos pjesę „#Protestas“ karantino metu buvo sukurtas to paties pavadinimo internetinis spektaklis. Trečioji jos pjesė „Gyuliai“, skirta paaugliams, Kauno kamerinio teatro dramaturgų dirbtuvių konkurse šį rudenį pateko tarp finalistų.

Augustas Gornatkevičius ką tik baigė režisūros magistrantūros studijas Lietuvos muzikos ir teatro akademijoje (LMTA). Dar bakalauro studijų metu su spektakliu „Pamoka“ (2016) pagal Eugène'o Ionesko dramą debiutavo LMTA konkurse „Balkono okupacija“, o beveik po metų su spektakliu „Vieniši“ (2017) pagal Gerharto Hauptmanno kūrinį „Vieniši žmonės“ tapo konkurso nugalėtoju. Spektaklis „Vieniši“ buvo rodomas Rusų dramos teatro erdvėje „A-Z“. Pastaruoju metu intensyviai kuria Panevėžio Juozo Miltinio dramos teatre, kur pristatė spektaklius „Roberto Zucco“ (2018) pagal Bernard'o-Marie Koltès'o dramą, „Hotel Universalis“ (2019) pagal jaunos dramaturgės Indrės Bručkutės pjesę ir Tomo Šinkariuko „Kelionė į Edeną“ (2019). Dalyvavo praktiniuose seminaruose („Miestas kaip scena. Praktinis seminaras: įvietintas ir įtraukiantis teatras“, 2016), mokymuose („Europe Theatre Prize“ edukacinė programa, 2016), kūrybinėse dirbtuvėse („Įžmogintas teatras. Nullo Facchini kūrybinės dirbtuvės“, 2016; „Epos. 21st century. Livonians“, 2017; Stefano Kaeigi „Lytėjimo iliuzija vaizdo konferencijos metu“, 2020; Oliverio Frlićiaus „Politisinis teatras: vertė ir pritaikomumas“, 2020).

Goda Simonaitytė

Karalius Latras

Pjesės ištrauka

I scena

MALIK (*STASKAI*). Tu nebežinai, kas tikra, o kas tik tavo fantazijos vaisiai. Tavo galvoje yra įstrigęs vaizdinys. O gal prisiminimas. Jis tau neduoda ramybės. Vasara. Kaitra. Giria. Pakvaišusi meilė. Tu ir ji klaidžiojat apsvaigę tarp medžių. Ramu, tik jos juokas kartais išblaško tylą. Tu paeini priekin, ji – už tavęs, seka paskui, girdi jos žingsnių traiškomus šapus ir žoles, ji kažką tauškia apie tai, kokie jūs nenormalūs, jog einate ne taku, o per brūzgynus, tu atsisuki, norėdamas atsakyti, bet tau nespėjus ištarti nė žodžio iš dangaus vidury girios prie jūsų kojų nukrenta žuvis. Didelis šlapias ešerys. Ar tu atsimeni? Tavo galvoje vis dar tas pats klausimas... STASKA. Iš kur tas ešerys?

PADAVĖJA. Kelkis. Ar girdi?

KĘSTIS. Na ir pasistengei tu čia šventę ištaisyt, Staska...

PADAVĖJA. Grabe pamiegosi. Jeigu miegi, tai vyniok meškeres.

KĘSTIS. Ne, ne, ne...

STASKA. Palauk, palauk, palauk...

PADAVĖJA. Čia baras, o ne nakvynės namai.

MALIK. Ką ji sau leidžia...

STASKA (*agresyviai*). Klausyk, pinigų gavai? Gavai. Kilimą dovanų atnešiau? Atnešiau.

Pažiūrėk, kaip puošia barą. Aš nepriekaištingas klientas, o dar, beje, ir dosnus.

PADAVĖJA (*ironiškai nusišypso*). Ačiū.

KĘSTIS. Ačiū, Staska.

PADAVĖJA. Ačiū Dievui, kad daugiau tavęs nebematysiu.

MALIK (*STASKAI*). Kartais prisiminimai kamuoja stipriau nei realybė.

STASKA. Tai, kad manęs nebematysi, nebūtinai tau atneš ramybę.

KĘSTIS. Na kam dabar taip?.. Juk neeilinė proga.

PADAVĖJA. Visi čia aplinkui neeiliniai: vargšai, bekojai, veteranai, daktarai, turistai, politikai, menininkai, sensėjai, savizudžiai – visi jūs vienodi, pilna čia tokių. Geri ar eini?

KĘSTIS. Aš išgersiu tikrai, į Staskos sveikatą ir į Staskos sąskaitą.

STASKA. Dėjau ant tos sveikatos.

KĘSTIS. Staska, baik...

PADAVĖJA. Ką gersi?

KĘSTIS. Viską.

MALIK. Va čia tai atsidavimas.

KĘSTIS. Širdingiausias tu mano... Tave nors... Tau norėčiau... Tu... Ačiū. (*Bučiuoja STASKĄ*)

STASKA. Nuo kada aš toks mylimas pasidariau?

KĘSTIS. Sakau, gal ir man kažką...

STASKA. Tai gerk, ar aš tau už gerklės laikau?

KĘSTIS. Ne, aš ne apie tai. Aš apie... dovaną.

STASKA (*PADAVĖJAI, priekaištingai*). Kur tos gražuolės, kodėl ne prie mūsų?..

PADAVĖJA (*susvilpia*). Balandėlės! Sakiau, kad maskatuotumėtės prie Staskos, greitai čia, kad matyčiau!

Prie STASKOS prilimpa dvi BALANDĖLĖS, glosto jį, meilinasi

BALANDĖLĖ I. Su gimtadieniu. (*Bučiuoja STASKĄ*)

STASKA. Ne gimtadienis. Ne. Nėra gimtadienio. Nieks negimė.

MALIK. Tik tak...

STASKA. Kiek valandų?

KĘSTIS. Laimingi laiko neskaičiuoja, aš tai labai skaičiuoju...

PADAVĖJA. Sakei, iki vidurnakčio išeisi. Ištrauksi dar kažką iš to lagamino ar su juo eisi?

MALIK. Tik. Tak.

PADAVĖJA. Ant kurio tilto sakei, Staska?

STASKA. Ateisi pažiūrėt?

PADAVĖJA. Ne.

STASKA. Tai kodėl klausi? Ant aukščiausio.

PADAVĖJA (*pašaipiai*). Ant aukščiausio, matai!

KĘSTIS. Sakau, norėjau širdingai pakalbėt, širdingiausias tu mano...

STASKA (*bando išsivaduoti iš BALANDĖLIŲ*). Klausau aš.

KĘSTIS. Tai ar turi man ką?

STASKA. Ko tu nori?

BALANDĖLĖ 2. Galim ir draugą pralinksmint, jeigu reikia...

KĘSTIS. Aš akis į akį norėjau, nereik man kažko daug, man tavo žodis didžiausia dovana...

Tiek patyrėm kartu, Staska, atsimeni, kai gyvenai pas mane?

STASKA (*atmestinai*). Atsimenu, atsimenu.

KĘSTIS. Juodas velnias...

STASKA (*pertraukia*). Ten buvo šuo.

KĘSTIS. Šuo kaip velnias lėkė tada palei tvorą, kai čiupo, kelnes tik driokst, aš jam sakau, von iš čia, čia mano draugo koja! Atsimeni?

STASKA. Buvo, buvo...

KĘSTIS. Dabar laikai ne iš lengvųjų, kas man beliko, va – kišenės tuščios, piniginė irgi, namai pelėsiais apėję...

PADAVĖJA. Atsikabink, Kęsti, užteks skūstis.

KĘSTIS. Žmona paliko...

PADAVĖJA. Paliko, žinom, seniai paliko, tai susiimk. Nusiprausk pirma. Smirdi per tris metrus.

STASKA. Aš galėčiau užsimerkęs užeit į barą ir pasakyt, ar tu jame esi.

KĘSTIS. Kad aš turėčiau tiek drąsos, tiek stiprybės. Staska, tu pavyzdys. Man, aš nepabijosiu pasakyti, kaip geriausiam draugui, gal net broliui, kuris visada tau patalą paklojes saugojo, yra garbė, kad turėjau proga tave valgydint, girdyt, kad tu visada mane išklausai, supranti, padedi...

STASKA. Žinau.

KĘSTIS. Man tau nieko negaila, viską tau atiduočiau. Sakau, gal tam lagamine...

MALIK. Šlapias ešerys...

STASKA. Paduokit man tą alų.

STASKA vienu ypu išgeria alų

MALIK. Tik. Tak.

STASKA. Jau laikas. Eisiu.

PADAVĖJA (*jautriai, karšta*). Dieve mano. Ar tikrai? Jau?

STASKA. Neapsimesk, kad labai rūpi. Gražos nereikia.

KĘSTIS. Aš palydėsiu.

STASKA ir KĘSTIS išcina iš baro

Heidi Aadma

Balsai, tyla ir aštrumas naujojoje

Estijos dramoje

Galima drąsiai teigti, kad Estijos dramaturgija išgyvena geriausius laikus per pastaruosius dešimtmečius. Beveik pusė per metus pastatomų pjesių sukurtos remiantis autentiška medžiaga. Tarp jų – tiek vietinių dramaturgų, tiek trupių parašyti ir sukompiluoti draminiai tekstai. Pernakt tokia padėtis nesusiklostė. Dar prieš penkiolika metų vietinės dramaturgijos statyta mažiau. Per šį laiką pagausėjo ir pastatymų, ir žiūrovų – iki koronaviruso nulemtų visuomeninių pokyčių teatras Estijoje klestėjo tiek formos variantiškumo, tiek tematinio daugiasluoksniškumo atžvilgiu. Šiuo metu, po krizės, teatrai atgavo ankstesnį intensyvumą: ilgą laiką nuošalyje laikęsi žiūrovai sugrįžo, iš naujo apsvarstyti repertuarai. Daugelis suplanuotų spektaklių perkelti, tačiau rugsėjį premjerų gausa viršijo visus ligšiolinius rekordus. Teliaka tikėtis, kad viruso plitimas ir valstybinės priemonės suteiks teatrui šansą, nes akivaizdu, jog to dabar pasigendama tiek socialiniu, kultūriniu, tiek visuomeniniu lygmeniu.

Tarp estų autorių, rašančių teatrui, – ir gyvaisiais klasikais tapę (Andrusas Kivirähkas, Jaanas Unduskas, Jaanas Tättte, Martas Kivastikas ir kiti), ir jaunesni rašytojai, dar ir įgiję šios srities išsilavinimą. Tam tikro lygio rašymo kokybę užtikrina trys žingsniai: Estijos muzikos ir teatro akademijos Režisūros mokykla, kurioje nuo 2004 m. rengiami dramaturgai, Estijos teatro akademijoje nuo 1995 m. vykstantis kasmetinis pjesių konkursas, kuriam kaskart pateikiama vidutiniškai 70 tekstų (konkurse dalyvauja „pilno metro“ pjesės, o ne pjesių eskizai), ir nuo 2008 m. atskirai kaip kūrybinio rašymo mokykla veikianti „Drakadeemia“, į kurios metinius kursus gali pretenduoti visi norintys.

Kiekvieną rudenį Pietų Estijoje vyksta teatro metus uždantis festivalis „Drama“. Šiemet į Tartu pakviesti ne tik Metų premijai nominuoti spektakliai, bet ir jaunieji teatro kūrėjai. Peržvelgus programą pasitvirtinęs teiginys – daugiau nei pusė spektaklių pastatyti remiantis vietine medžiaga. Tarp jų – ir klasikos, dokumentinės dramos, šokio dramaturgijos, trupių darbai, ir inscenizacijos. Teatro kritikas, teatrologijos daktaras Svenas Karja, apibendrinamas festivalį, rašo: „Estijos teatro centre vis dar – asmenišką, emociškas ir intelektualus bei pavienius spektaklio komponentus į visumą sujungiantis aktorius darbas. Tik aktorius pasirodymu gali pasireikšti ryški režisieriaus figūra, dramaturgo sukurtas turiningas dialogas ar daugialiniškas scenografinis sprendimas. Vietiniame teatre komunikacija – tai visų pirma bendravimas su aktoriumi, o ne režisieriumi ar dramaturgu“ (Sven Karja, „Draama“ kui kombekas perepidu, mõne pingeväljaga“ („Drama“ – lyg padori šeimos šventė su trupučiu įtampos“), *Sirp*, 2020-09-25).

Tuo remiasi ir didelė dalis estų dramaturgijos, kuri daugiausia dėmesio skiria aktoriumi ir esti mažiau konceptuali ar ideologiška. Bet aktorius meistriškumo išmėginimu ir galimybė sužibėti tampa veikiau ne spalvingas personažas, o subtilus tekstas. Už pjesę „Lygumų gaudesiai“ 2011 m. Estijos kultūros kapitalo fondo literatūros premiją pelnęs Jaanas Kruusvallis vadintas pirmuoju Estijos minimalistu, o pjesė savo pastatymo metu – geriausia dar nestatyta Estijos pjesė. XX a. 10 deš. Kruusvallis minimalizmą savo kūryboje tobulino tiek prozoje, tiek dramoje. „Lygumų gaudesiai“ grįžta prie istorijos pasakojimo, bet išlieka minorinio tono spektaklis su lakoniškais dialogais. Tyla tarp žodžių pasako daugiau nei žodžiai, svarbesnioji istorijos dalis lieka anapus veikėjų. Visas aplinkines valstybes ištikusio kaimo gyvenimo nykimo aprašyme (pjesės paantraštė – „Gyvenimas provincijoje“) pasitaiko ir šviesesnių natų, kurios skamba lyg amžinosios lygumos, nors kaimo bažnyčios varpas tyli. Po kelerių metų dvi premijas pelniusios Martino Alguso „Sieros magnolijos“ (2013) taip pat priskirtinos minimalizmui, pjesėje pasitelkiamos nutrūkstančios ar iš kelių žodžių sudarytos replikos. Pjesės tekstas – poetiškas ir glaustas, tačiau temos požiūriu – išties sociokritiškas: sėkmingai karjeros laiptais kopianti moteris susiduria su priežiūros reikalingu tėvu, su kuriuo praleistą smurto kupiną vaikystę norėtų pamiršti. Pjesė, anot autoriaus, gimė iš tikros istorijos. Kūrybiniais formos ieškojimais užsiimantis Algasus premiją pelnė ir už debiutinį romaną „Kažkas tikro“ (2018), pirmiausia pasirodžiusį dramos pavidalu. Meistriškai parašytoje pjesėje, „gailioje it skustuvas: aštrioje ir tikslioje“ (Madli Pesti, „Lõikavaht tõeline“ („Tikra it ašmenys“), *Sirp*, 2018-12-07), dviejų vyrų-liudytojų monologai susipina į trilerišką realybę, kurioje nestinga ir žmogžudysčių. Nekyla abejonių, kodėl Algasus negalėtų peržengti valstybinių sienų ir scenaristikoje, kuri gimtojoje šalyje jam pelnė daugybę apdovanojimų.

Iš penkių tarpusavyje susipinančių monobalsų (šeštas veikėjas – Trečiasis pasaulinis karas) sudaryta ir režisieriaus Karlo Koppelmaa'os pjesė „Žalia kaip giesmė“ (2018). Tinklinė teksto struktūra žingsnis po žingsnio sujungia asmeninius veikėjų ieškojimus su visuomeniniais ryšiais, peržengiančiais valstybių, tautų ir laiko ribas. Iš formaliosios Europos, slapstymosi, „Dark Side of the Moon“, Tomo Stoppardo, filmo „Svetimas“ ir muilo operų įtakos, merginos žaliais plaukais ir bažnytinės giesmės sklandžiai gimsta visuma, kurios įvykius komentuoja iš ateities žvelgiantis Profesorius. Tarptautiniame pjesių konkurse „Talking About Borders“ pagrindinį prizą pelnusi pjesė paliko įspūdį žiuri tiek įtampa ir originalumu, tiek pajėgumu rišliai perteikti minčių konstrukcijas, iš dabarties šokinėjant į ateitį. Į savo kartą žaismingai, sociokritiškai žvelgia ir Siimo Nurklike „Ar aš dabar gyvas“ (2009). Iš bevardžių, belyčių veikėjų monologų ir polilogų sudaryta pjesė savo pasirodymo metu žaidė žanrų ribomis ir tapo iššūkiu Estijos teatrui. Jei tekstas nebūtų gavęs Estijos teatro agentūros Pjesių konkurso premijos, jo turbūt nė nelaikytume drama. O visuose knygos, kurioje spausdinama pjesė, egzemplioriuose jos antraštė irgi užbraukta. Tačiau būtent tokiam iš remarkų išlaisvintam tekstui reikia šiuolaikinio režisieriaus, jis iš aktorių tikisi kitiškos vaidybos. Lauri Lagle, iš šio teksto pastatęs spektaklį, šiandien yra subtilaus dramaturginio suvokimo, savitos aplinkos režisierius.

Vienas stipresnių Estijos savitos aplinkos autorių, režisierių Ivaras Põllu nuo teatrinės veiklos pradžios dirba Tartu naujajame teatre. Šį pavasarį rengta minimalistinė santykių drama „Anė išvyksta iš Anelinos“ – vyro ir moters istorija. Derėtų čia pat paaiškinti, kad Anelina – blokinių namų rajonas Tartu mieste, tačiau jis tėra veiksmo vieta. Šios dviejų kintamųjų lygties pirmajame plane – buitiskas, vietomis kovingas tekstas. „Kalbama apie aprangos stilių, disponavimą nekilnojamoju turtu, darbo santykius... Tačiau atlikėjų vaidmenys, pozicijos, galios santykiai, patirtis ir kilmė mainosi it kaleidoskope. Atkreiptinas dėmesys į apsikeitimus pozicijomis, norint suprasti, ką siūloma sakyti apie konkrečius santykius ir lyčių tematiką apskritai. Spektaklyje neatskiriama susipynusios komedija, drama ir asmeninio gyvenimo bei visuomenės filosofija“ (Valle-Sten Maiste, „Mehe pilkamine Anelinnas“ („Vyro pašėpimas Anelinoje“), *Sirp*, 2020-05-15). Kritikų teigimu, teatrologo išsilavinimą turinčiam Põllu pavyko pastatyti autorinį spektaklį, pasiekusį Estijos teatro viršūnę. „Anė išvyksta iš Anelinos“ – gausus atspalvių ir lygmenų, sykiu toks šiuolaikiškas ir dėl to giliamintis, didus darbas.

Pjesių, kurių centre – veikėja, Estijos dramaturgijoje mažoka, tačiau pastaraisiais metais gausėja. Pagal pjesę „Motinos diena“ pastatytas dokumentinis spektaklis suteikia žodį daugeliui moterų. Sąmojinga ir aktuali Liisos Aedmaa'os pjesė žiūrovui pateikia akimirks iš motinų kasdienybės, džiaugsmų ir rūpesčių, visuomenės lūkesčių ir nuolatinio troškimo būti „gera motina“. Iš įvairiausių šukių sudėliotoje, sąmojingoje ir aktualioje pjesėje iškeliami daug atpažįstamų, socialiai ir politiškai „aštrių“ temų. Pjesė susideda iš maždaug dvidešimties itin skirtingos struktūros scenų, kurios sudaro tematiškai susietą rinkinį. 2019 m. Estijos teatro agentūros pjesių konkursą laimėję „Perėjūnai“ [vert. past.: plg. „Perėjimo ritualai“ – pjesės pavadinimas reiškia žmones, dalyvaujančius perėjimo rituale] – naujusias įvairius žanrus kuriančios Piret Jaaksi tekstas. Priemonių atžvilgiu marga istorija apie moterį, vyrą ir jų negimusį vaiką, pasak žiuri, verta premijos jau vien už galingą autorės vaizduotę. Itin lengvas, glaustas, dinamiškas, pilnas galimybių tekstas, teikiantis tikėjimo ir vilties, kad pasaulio dar nepalaužusi nepagydoma liga. Stiprų moters personažą galima aptikti ir naujausioje istoriko išsilavinimą įgijusio Tiito Aleksejevo pjesėje „Livonijos rekviem“ (2020). Pjesės veiksmas vyksta XIII a. pradžios Kubelesėje (dab. Krimuldoje), nuo kurios pradėtos krikščyti Estijos ir Latvijos žemės. Plačių poetinių užmojų tekste susiduria ir susipina dviejų itin skirtingos kilmės, skirtingų tikslų turinčių pagrindinių veikėjų istorijos, meilė, valstybių likimai ir religijos istorija. Ordino vienuolio ir lyvės suderėjimas, kurio tąsa pasaulietinėje erdvėje negalima, pasiekia aukščiausių bendrystės lygmenį.

Kasmetinėje Estijos dramaturgijos apžvalgoje, publikuojamoje žurnale „Looming“ („Kūryba“), dramaturgas Priitas Põldma teiraujasi, apie ką 2019 m. kalba Estijos drama. Ir bemat pateikia atsakymą – neišsemiamus klodus medžiagos siūlo istorija. „Rašoma ir apie traumines patirtis bei kolektyvines įtampas, ir apie pakylėjančius įvykius bei svarbiausius kultūros istorijos veikėjus. Kultūros istorijos aprašymas ir perrašymas bei jais tvirtinama tautinė tapatybė, atrodo, tapusi pagrindine estakalbio teatro funkcija. Su istorija besiribojančios atminties ir užmaršties, savo gyvenimo naratyvo kūrimo tema. [...] Reikšmingos praeities įtamos, ginčytini netikri prisiminimai ir giedra nostalgija aptinkami daugelyje tekstų, tarsi atmintis ir prisiminimas būtų estų dramos konstrukcinis elementas“ (Priit Põldma, „Omadraama mälu mõjuväljas: traumast laulupeoni“ („Savoji drama, veikiamą atminties įtakos: nuo traumos iki dainų šventės“), *Looming*, 2020, Nr. 5). Istorijos apmąstymas per teatrą naujos jėgos įgavo pastaraisiais metais, kurių tema tapo Estijos Respublikos šimtmečio jubiliejus. Šia proga bendradarbiaujant Estijos teatrams pastatyta daugiau nei dešimt spektaklių, paėliui nagrinėjančių kiekvieną praėjusio šimtmečio dešimtmetį. Kai kurie lig šiol nutylėti laikotarpiai atspindėti naujai. Tai sykiu lėmė ir dokumentinių priemonių pasitelkimą naujojoje dramaturgijoje – tiek platesnes, tiek asmeniškones istorijas. Autorės, režisierės Julijos Aug „Mano močiutė estė“ sprendžia svarbiausią klausimą: kas aš esu? Rusijoje gyvenančios Julijos Aug močiutė – estė, bet tai neužtikrina pilietybės. Metų metus trukusios, prie absurdo priartėjusios bylos fone autorė ieško asmeninės istorijos, pasitelkdama močiutės perduotus pamokymus, prisiminimus, archyvinius dokumentus ir nuotraukas. Dokumentiškumą ir estišką tapatybę paliečia ne vienas naujosios kartos autorius ir režisierius (Andra Teede, Mari-Liis Lill, Paavo Pikkas). Greta jų – dokumentalumą, asmenines ir kultūros istorijas skirtingais poetiniais lygmenimis supina ir rašytojo Jaano Krosso gyvenimu paremta pjesė „Sibiro platybės“. Kai'os Aareleid „Miestų deginimo“ pagrindinė veikėja – jauna mergaitė XX a. 6–7 deš. sovietinės Estijos mieste. Laikmetis ir jo prieštaros – ir visuomeniniu, ir šeimyniniu lygmeniu – žiūrovą pasiekia klausiančiu, gyvybingu, atviru mergaitės žvilgsniu ir per jos santykius su rusų kilmės jaunuoliu. Pjesę autorė kūrė pagal 2016 m. išleistą to paties pavadinimo romaną.

Jei šiuo metu ko nors ir stinga Estijos dramaturgijai, tai – pjesių knygų. Atskiru leidiniu teatro tekstai publikuojami retai, dažniau – pjesei jau sulaukus pastatymo. Pavenės, retos pjesės skaitytojus pasiekia literatūrinuose žurnaluose „Looming“ ir „Vikerkaar“ („Vaivorykštė“). Tačiau dramaturgiją plėtoja, populiarina ir žiūrovą ugdo Estijos dramos teatre pastatytų pjesių serija, kurioje šiuo metu išleistos trisdešimt trys knygos. Dažnai pjesės premjera ir publikacija sutampa – kartu su kiekvienu nauju spektakliu dienos šviesą išvysta ir naujas originalus pjesės leidinys.

Siim Nurklik

Ar aš dabar gyvas

Režisierė

Kamilė Gudmonaitė

Lapkričio 18 d. 18:30

A, B ir C – trys specifinių bruožų neturintys personažai. Nei lytimi, nei amžiumi neapibrėžti (ne)žmonės A, B ir C žaidžia žaidimą. Žaidimas leidžia nukreipti dėmesį ir išsikalbėti apie rūpimus dalykus. Tai nefiltruotas minčių srautas, primenantis socialiniame tinkle besikeičiančių vaizdų kratinį. Kur link krypsta A, B ir C mintys? Ar jų mintys išduoda, kas jie tokie, kokie jie? Ar A, B ir C yra bet kurie trys iš mūsų? Vienas, du, trys...

Siimas Nurklikas (g. 1983) baigė privačią dramos akademiją „Drakadeemia“. 2009 m. debiutodamas pjese „Ar aš dabar gyvas“ užėmė antrąją vietą Estijos teatro agentūros organizuojamame Naujosios dramos konkurse. Dėl žanro ribų laisvumo drama „Ar aš dabar gyvas“ taip pat buvo nominuota Estijos kultūros kapitalo fondo literatūros premijai poezijos kategorijoje. Šis postdraminis tekstas yra autoriaus kartos balsas – socialiai kritiškas, skvarbus ir jautrus.

Kamilė Gudmonaitė – teatro režisierė, muzikinio dueto „Kamanių šilelis“ vokalistė ir dainų autorė. 2016 m. baigė teatro režisūrą Lietuvos muzikos ir teatro akademijoje (kurso vadovas Gintaras Varnas), vėliau ir režisūros magistrantūrą. Teatro scenoje debiutavo su spektakliu „Sapnas“, Spolete rengiamo „Festival dei Due Mondi“ konkursinėje programoje „Jaunasis Europos teatras“ (*Young European Theatre*) jis buvo apdovanotas pirmuoju prizu. Tame pačiame festivalyje buvo įvertintas ir spektaklis „Dievas yra DJ“. Spektaklis taip pat apdovanotas festivalio „Encounter“ (Brno, Čekija) prizų už geriausią režisūrą ir publikos simpatijų apdovanojimu. Su spektakliais „Keturi“ ir „Trans trans trance“ apkeliovo Romos, Milano, Berlyno, Londono, Dresdeno tarptautinius teatro festivalius. 2019 m. Jaunimo teatre pristatė audiospektaklį „Sapnavau sapnavau“, o Nacionaliniame Kauno dramos teatre – spektaklį „Panika“. 2020 m. rugsėjį Talino „Vaba Lava“ teatre įvyko spektaklio-šiuolaikinės operos „Ledynai“ premjera.

Siim Nurklik

Ar aš dabar gyvas

Pjesės ištrauka

TU PER DAUG GALVOJI

Mėgstu rasti naujų pažįstamų ir išbandyti naujoves.

Man patinka knygos, kuriose paprastais žodžiais kalbama apie tai, kas sudėtinga. Tikiu, kad visa, kas vyksta, vyksta dėl kokios nors priežasties ir kad kiekvienas žmogus turi tikslą.

Man patinka ambicingi ir principingi žmonės.

Neturiu nieko prieš homoseksualus, bet manau, kad jiems nereikėtų tiek daug demonstruoti.

Manau, kad užsieniečiai kur kas laisvesni ir pozityvesni už estus.

Man patinka santūriai stilingi žmonės, kurie yra stilingi, nors nesistengia tokie būti.

Manau, kad nėra klaidų ar silpnybių, tik naujos pamokos, galimybės ir iššūkiai.

Stengiuosi su visais gerai sutarti, o tų, kurie mane erzina, – nepaisyti.

Manau, kad žmogaus išvaizda parodo, ką jis vertina ir ko jis siekia.

Manau, kad diskriminacija yra blogai, bet vyrai ir moterys visgi smarkiai skiriasi.

Džiaugiuosi, kad mano draugų rate tiek įdomių ir gabių asmenybių.

Manau, kad pavojingi bet kokie kraštutinumai.

Nepakenčiu žmonių, kurie labai geros nuomonės apie save.

Netikiu medijomis ir neseku reklamomis. Manęs negalėtum priskirti jokiai grupei.

Neturiu nieko prieš rusus, bet jie galėtų labiau įsilieti į Estijos visuomenę.

Vertinu išsilavinimą ir, žinoma, planuoju toliau mokytis.

Manau, kad dalyvauti rinkimuose – kiekvieno piliečio pareiga.

Myliu egzotinį maistą.

Nesu religingas, bet man priimtini budizmo principai.

Manau, kad pinigai laimingo nepadaro, bet garantuoja užtikrintumą, patogumą ir kokybę.

Manau, kad visi santykiai galų gale tėra mainai.

Manau, kad tik keli žmonės supranta, kokia sudėtinga mano asmenybė.

Man patinka žmonės, galintys kalbėtis bet kokia tema.

Manau, kad kiekvienas žmogus yra unikalus ir ypatingas.

BETONAS STIKLAS POLIESTERIS ODA

building nothing out of something says:

noriu elektroninių santykių

building nothing out of something says:

elektroninių santykių kur nereikia laikytis už rankų kur nereikia vienam su kitu kalbėtis kokia kiemo buvo diena kur nereikia susiglaudus žiūrėt teliko kur nereikia miegoti vieną lovą kur nereikia tuo pat metu valgyti pusryčių

building nothing out of something says:

noriu elektroninių santykių kur kalbamasi tada kai yra ką pasakyti bet galima ir kuo ramiausiai nesakyti nieko arba kuo ramiausiai galvoti ką ir kaip pasakyti nes tylą ir pauzės neskauda ir nekelia pavojaus o yra įprastos ir jaukios

building nothing out of something says:

elektroninių santykių kur niekas iš šono nestebi ir nevertina kur nėra net kito žmogaus kurio reakciją interpretuoji kurio lūkesčius pildai kurį stebi tave stebint

building nothing out of something says:

noriu elektroninių santykių kur yra daugiau laisvės atvirumo ir lengvumo nei kitur ir taip pat daugiau artumo nei kitur nes nėra smaugiančių taisyklių ir slegiančių lūkesčių ir smulkių trūkumų ir nėra jausmų kurie vieną dieną paprasčiausiai baigiasi

building nothing out of something says:

yra tiktai žodžiai į kuriuos gali sudėti daug daugiau nei juose yra ir žmogus į kurį gali sudėti kur kas daugiau nei jame yra ir tokiu būdu su juo dvasiškai susilieti troškimais aistromis svajonėmis ir laikyti tai savyje be jokių trukdančių ypatybių pvz. išvaizdos arba statuso arba sekso arba dirglumo tiesiog dėl panašių vertybių interesų bajorių ir savybių tiesiog dėl judviejų

building nothing out of something says:

noriu elektroninių santykių tiktai tokių kurie išliktų ir tikrame pasaulyje

building nothing out of something says:

tiktai kad nieks neišlieka

KODĖL MAN TAI PASAKOJI

„Kai kurie žmonės turi rimtų problemų. Tik – kas tokie?“

A. Nuobodu.

C. Mhm.

B. Sugalvoju – gal pažaidžiam koki žaidimą?

A. Joo!

C. Aš kaip tik dar vieną žinau.

A. Tai pirmyn.

C. Tai va... Aš, pavyzdžiui, klausiu, ar pasaulyje be Sadamo Huseino geriau ar blogiau, ir tada kiekvienas pasirenkam tai, kaip, mūsų nuomone, yra.

A (*pauszė*). Manau, kad geriau.

B. Hmhm, nereikėtų to taip supaprastinti.

C. Ne, šiam žaidime kaip tik reikia, būtina, čiaigi žaidimo esmė.

A. Man patinka šitas žaidimas!

C. Aš sakau, kad... labiau į blogesnę pusę.

B (*pauszė*). Aš ne...

A. Nu, pasaulyje be Sadamo Huseino – geriau ar blogiau?

B. Jei jau taip reikia.

A. Aišku, reikia.

B. Nu tada... apskritai labiau į blogesnę pusę.

C. *Okey*, kitas. (*Pauszė*) Estijoje be dabartinių politikų?

A. Geriau!

C. Bijau, kad blogiau.

B. Aš nežinau.

C. Turi pasirinkti.

B (*pauszė*). Jokio skirtumo.

C. Turi pasirinkti.

B. Manau, kad nėra jokio skirtumo.

C. Aa, nu *okey*, irgi skaitosi.

A. Turiu klausimą!

C. Nu.

A. Estijoje be rusų! Geriau ar blogiau?

B. Negalima taip.

A. Galima galima! Šitam žaidime galima! Ane?

C. J-jo, geras klausimas: Estijoje be rusų geriau ar blogiau... Renkuosi „geriau“.

A. Aš irgi renkuosi... kad į geresnę pusę.

B. Neatsakysiu.

C. *Come on*, toks žaidimas, rinkis.

B. Ne.

C. Juk sutikai žaist.

B (*pauszė*). *Okey* – blogiau. Kitas klausimas.

C (*pauszė*). Turiu klausimą. Pasauly be Estijos – geriau ar blogiau?

A (*pauszė*). Manau, kad vis dėlto blogiau.

B. Mhm... turbūt jo, vis dėlto blogiau.

C. Aš sakau, kad geriau.

B. Tu taip specialiai sakai, kad išsiskirtum.

C. Ne, kaip tik labai racionaliai.

B. Racionaliai?

C. Jo... Esame viena labiausiai teršiančių pasaulio valstybių, akiai palaikome karus, pražudančius šimtus tūkstančių žmonių, didiname nelygybę tiek namuose, tiek kitur, o savo ribotą galią, kiek jos tėra, beveik visai išdaliname... O ką davėm pasauliui? Prastesnės rūšies kalbą ir nesančią kultūrą. Ir rekordiška daug abortų, skrybų, nelaimių, širdies ligų ir savižudybių... Galėčiau dar ilgai vardinti.

A. O... Arvo Pärtas?

C. Arvo Pärtas, kurio muzikos devyni iš dešimties estų neatskirtų, kuris turi ir Austrijos pilietybę ir kuris išvis gyvena kažkur Vokietijoje.

B (*pauszė*). Nu vis tiek dar yra...

C. 2002 metų „Eurovizija“, jo?

A. Gražūs klipukai gi buvo.

C. Mhm, tikrai.

B. „Skype“.

C. Įmonė, kurią tik estai sieja su Estija ir kurios įkūrėjai ir savininkai šiaip jau buvo danai. Estai tiesiog programuodavo. O dabar, šiaip ar taip, parduota „eBay’ui“.

A. Ech, negalima taip. Čia per daug supaprastintas žaidimas.

C. Vos tik ėmė patikt... Bet *okey okey*, gal ir aš čia truputį improvizavau.

A. Nu jo. Šiaip ar taip, dabar jau ką nors kito paveikiam.

C. Vos tik ėmė patikt... Bet *okey okey*, gal ir aš čia truputį improvizavau.

A. Nu jo. Šiaip ar taip, dabar jau ką nors kito paveikiam.

C. Vos tik ėmė patikt... Bet *okey okey*, gal ir aš čia truputį improvizavau.

A. Nu jo. Šiaip ar taip, dabar jau ką nors kito paveikiam.

C. Vos tik ėmė patikt... Bet *okey okey*, gal ir aš čia truputį improvizavau.

A. Nu jo. Šiaip ar taip, dabar jau ką nors kito paveikiam.

C. Vos tik ėmė patikt... Bet *okey okey*, gal ir aš čia truputį improvizavau.

A. Nu jo. Šiaip ar taip, dabar jau ką nors kito paveikiam.

C. Vos tik ėmė patikt... Bet *okey okey*, gal ir aš čia truputį improvizavau.

A. Nu jo. Šiaip ar taip, dabar jau ką nors kito paveikiam.

C. Vos tik ėmė patikt... Bet *okey okey*, gal ir aš čia truputį improvizavau.

A. Nu jo. Šiaip ar taip, dabar jau ką nors kito paveikiam.

C. Vos tik ėmė patikt... Bet *okey okey*, gal ir aš čia truputį improvizavau.

A. Nu jo. Šiaip ar taip, dabar jau ką nors kito paveikiam.

C. Vos tik ėmė patikt... Bet *okey okey*, gal ir aš čia truputį improvizavau.

A. Nu jo. Šiaip ar taip, dabar jau ką nors kito paveikiam.

C. Vos tik ėmė patikt... Bet *okey okey*, gal ir aš čia truputį improvizavau.

APDOVANOJIMĄ GAUS TAS, KAS PADARYS TAI, KAS ĮSAKYTA, KOL DAR NEĮSAKYTA

Galiu sutikti su aktyvistu pažįstamu, bet tai nereiškia, kad sustosiu „balsuojančio“ arba užkalbinsiu kaimyną. Galiu žiūrėti dokumentiką apie skerdyklas, bet tai nereiškia, kad nors kiek mažiau mėgaujuosi valgydamas hotdogus. Galiu nerimauti dėl klimato kaitos, bet tai nereiškia, kad neplanuoju nusipirkti didesnio teliko. Galiu skaityti feministines knygas, bet tai nereiškia, kad nekabinsiu modelio siaurais džinsais arba pornoaktorės plačia iškirpte. Galiu pritarti humanistinėms vertybėms, bet tai nereiškia, kad man patinka turėti reikalų su kitokiais žmonėmis. Galiu kalbėti apie abejotiną realybės šou moralę, bet dar įnirtingiau juos seku.

Aš nepaaiškinamas, neaprepiamas, tokios ir fragmentuotos tapatybės žmogus.

Siim Nurklik, „Kas ma olen nüüd elus“, 2009

Iš estų kalbos vertė Agnė Bernotaitė-Jakubčionienė, 2020

© *Estijos teatro agentūra. Norime priminti, kad visos teisės yra saugomos, įskaitant pjesių reprodukciją bet kokia forma. Jeigu susidomėjote, prašome susisiekti su Estijos teatro agentūra el. paštu info@teater.ee*

Jaan Kruusvall

Lygumų gaudesiai

Gyvenimas provincijoje

Režisierė

Greta Štiormer

Lapkričio 19 d. 18:30

Kokius pėdsakus žmonėse palieka istorija? Ar ji augina kantrybę ir pakantumą, ar žadina nepasitikėjimą? O jeigu tai karas – ką jis palieka žmonėse? Jaanas Kruusvallis savo dramos veikėjus apgyvendina atokiame kaime, kur karą išduoda tik lygumų gaudesiai. Tik kaip jį išgirsti?

Jaanas Kruusvallis (1940–2012) – rašytojas, dramaturgas, žurnalistas. 1971 m. baigė M. Gorkio pasaulinės literatūros institutą Maskvoje. Dirbo kino studijoje „Tallinnfilm“, laikraštyje „Sirb ja Vasar“, žurnale „Looming“. 1962 m. debiutavo kaip poetas, kiek vėliau susitelkė į prozą, daugiausia dėmesio skirdamas miniatiūroms ir novelėms. Tačiau didžiausio pripažinimo sulaukė kaip dramaturgas. Savo dramose nevengė politinio ar istorinio konteksto, nagrinėjo karo ir pokario aplinkybes bei padarinius tiek individo, tiek šalies sąmonei.

Greta Štiormer (g. 1997) gimė Kaune ir ten pat baigė fortepijono specialybę muzikos mokykloje. Lietuvos muzikos ir teatro akademijoje baigė teatro režisūros studijas (kurso vadovas Eimuntas Nekrošius). Studijų metais teatre „Meno fortas“ pastatė Williama Shakespeare'o tragediją „Karalius Lyras“. Vėliau eksperimentavo audiovizualinę medžiagą jungdama su teatrinėmis praktikomis. Taip gimė darbas „Pan Opticum: collection of curiosities“, jis laimėjo prizinę vietą jaunimo scenos darbų eskizų konkurse „Balkono okupacija“ ir vėliau buvo rodytas Balkono teatro salėje. Savo profesiniame kelyje taip pat kūrė spektaklį su Paryžiaus nacionalinės dramos menų akademijos aktorais, stažavosi Rygoje, kur dirbo su menininku Antu Hamptonu. Atliko asistentūros praktiką Lietuvos nacionaliniame operos ir baletų teatre, ne kartą dalyvavo pjesių skaitymų festivalyje „Dramokratija“, šiais metais tapo Klaipėdoje rengiamo festivalio „Jauno teatro dienos“ vienos iš programų laureate. Šiuo metu studijuoja Vilniaus dailės akademijos skulptūros magistrantūroje (vadovas prof. Deimantas Narkevičius).

Jaan Kruusvall

Lygumų gaudesiai

Gyvenimas provincijoje

Pjesės ištrauka

Pirmas veiksmas

I scena

Didelis, erdvus kambarys.

Dešinėje už stalo sėdi VIRGINIA, rašo.

Per vidurį – durys į kiemą. Iš dešinės ir kairės irgi durys. Kairėje, neapsviestame kampe, – valgomąjo stalas su kėdėmis.

Pasigirsta beldimas į duris ir užgina FRANZ

FRANZ. Sveika, Virginia!

VIRGINIA. Sveikas, Franzai!

FRANZ. Galima prisėsti?

VIRGINIA. Tai prisėsk, prisėsk, žinoma. Tu gi čia visai kaip savas.

FRANZ. Ką veiki?

VIRGINIA. Taisau sąsiuvinius.

FRANZ. Kokie dar sąsiuviniai dainavimo pamokoms?

VIRGINIA. Natų sąsiuviniai. Duodu mokiniams iš klausos užrašyti gaidas. Lyg nežinotum.

FRANZ. Žinau. Gaila, kad tau nedavė kitų pamokų. Aštuonias per savaitę teturi.

VIRGINIA. Nenoriu aš ir tų... Pakyrėjo.

FRANZ. Gautum daugiau pinigų.

VIRGINIA. Jei ir bus daugiau pinigų, vis tiek išleisiu, ir vėl truks... Dabar, Franzai, patylėk, aš dar padirbėsiu.

FRANZ. Taip sulysai, visai nusibaigusi.

VIRGINIA. Aš?

FRANZ. Taip.

VIRGINIA. Rūpesčiai.

FRANZ. Rūpesčiai, rūpesčiai, taigi.

Girdi, kokia audra už lango.

VIRGINIA. Vėjas...

FRANZ. Vėjas, jo.

VIRGINIA. Seniau man patikdavo vėjuoti orai. Patikdavo eit prieš vėją, nepasistatydavau apykaklės, net šaliku kaklo nesiausdavau. Čia kai jauna buvau. Aš ir dabar jauna!

FRANZ. Žinoma.

VIRGINIA. Mano siela jauna.

FRANZ. Ką ir sakyt.

Tai tu namie turbūt viena kaip pirštas?

VIRGINIA. Ne. Teta Klava yra ir... Ir

Vambola...

Kaip tu laikais?..

FRANZ. Normaliai.

VIRGINIA. Po motinos mirties... sunku?

FRANZ. Susitvarkysiu.

VIRGINIA. Vis tiek turi gyvulių ir...

FRANZ. Nebe. Ne!

VIRGINIA. Nė paršiuko nebėr?

FRANZ. Ne.

VIRGINIA. Seniau pro langą matydavau

jūsų namą. Nebematyti. Krūmai sužėlė.

Kolchozmečiu buvo laukai, tada toli matydavosi. Dabar visur krūmai ir dilgėlės.

Mūsų senosios kapinės – kiek tenka vasarom šienaut, kad bent takutis atsirastų.

FRANZ. Kas liepia?

VIRGINIA. Niekas neliepia.

FRANZ. Jūsų namo pro mūsų langus irgi nebematyti. Bažnyčios bokštas tebesimato. Greitai ir jo nebesimatys.

Girdi?

VIRGINIA. Ką?

FRANZ. Bažnyčios varpas! Gaudžia bokšte, tarytum... Vėjas skambintų... girdi?

VIRGINIA. Ne.

FRANZ. Tu negirdi?..

VIRGINIA. Tau tik atrodo. Vėjas negali įsiūbuoti tokio sunkaus varpo...

FRANZ. Bet aš... girdžiu...

VIRGINIA. Nėra jokio gausmo. Nors norėčiau. Kad būtų. Čia... tik progumos gaudžia... vėjyje... po dangaus skliautu.

Aplinkui vien didelis didelis, platus, lygus laukas. Dar nuo kolchozmečio. Toliai spengia. Ir kviečia... tikriausiai. Čia nėra jokių kalnų nei slėnių – tik ta griova tarp Mardiveljos ir Arunydu, kurią žiemą pilna sniego pripusto.

Nepaliaujamai juk tos progumos gausdavusios.

FRANZ. Nepaliaujamai?..

Tai tėvo nēr namie?

VIRGINIA. Nēr. Jau kelios savaitės nēr.

FRANZ. Išvyko?

VIRGINIA. Taip.

FRANZ. Į Naująją Zelandiją?

VIRGINIA. Taip.

FRANZ. Lėktuvu?

VIRGINIA. Kaipgi kitaip.

FRANZ. Jaudinies dėl jo?

VIRGINIA. Žinoma, jaudinuos. Ar jo širdis atlaikys. Senas žmogus vis dėlto.

Dabar truputį patylėk, Franzai! Leisk man mažumėlę padirbėti. Rytoj iš apskrities atvažiuoja mokyklų inspektorius...

sąsiuviniai turi būti ištaisyti. Atleis mane.

Kaime sunku rast naują darbo vietą.

FRANZ. Tai į Naująją Zelandiją! Ten Hermano sesuo gyvena?

VIRGINIA. Taip. Mano teta. Ir tetos vaikai ten gyvena. Keturi.

FRANZ. O tu nesi buvus Naujojoj

Zelandijoje?

VIRGINIA. Kur aš...

FRANZ. Bet norėtum nuvažiuot?

VIRGINIA. Aš?.. Nenoriu! Ne!

FRANZ. Kodėl? Toli?

VIRGINIA. Nenoriu. Man ir čia gera...

Gera... Labai gera... Ramu. O dėl tėvo smagu.

FRANZ. Man irgi.

VIRGINIA. Dėl tėvo?..

FRANZ. Taip. Praėjau bažnyčią. Pastatas griūva. Stogas kiūra. Tinkas byra... gabalais... žemėn. Paveldosaugos skyrius turėtų... arba savivaldybė... sutvarkyti...

VIRGINIA. Tebedirbi urėdijoje?

FRANZ. Ne. Nebe.

VIRGINIA. Kodėl? Taigi gerai uždirbdavai.

FRANZ. Mažai.

VIRGINIA. Mažai? Išėjai, ar ką?

FRANZ. Jo. Tegu auga miškas. Neketinu visą gyvenimą pradirbt miške.

VIRGINIA. Nu, o tai kaip toliau?

FRANZ. Taigi ir kitų sumanymų turiu!

O altorius tebēr bažnyčioj?

VIRGINIA. Tebēr.

FRANZ. O Išganytojo paveikslas... Tebēr?

VIRGINIA. Išganytojo?! Yra!

FRANZ. Tada gerai.

VIRGINIA. Kodėl tada gerai?

FRANZ. Vagys neužėjo... Vadinasi – tebėra kažkas tikro, amžino!

Kairėje pasirodo teta KLAVA

KLAVA. Virginia! Mes dar turim truputį faršo, gal man kotletų padaryt ar... ką manai?

VIRGINIA. Pakepk, pakepk.

KLAVA. Nu, tai aš tada... Žiū, ir Franzas čia!

FRANZ. Labas!

KLAVA. Matai, kaip gaila, kad pas mus kaime nėra Franzui vienmečių merginų!

VIRGINIA. Žinoma, gaila.

FRANZ. Kam?

VIRGINIA. Mums.

FRANZ. Kodėl jums gaila?

Jaan Kruusvall, „Tasandikkude helinad“, 2002

Iš estų kalbos vertė Agnė Bernotaitė-Jakubčionienė, 2020

© Estijos teatro agentūra. Norime priminti, kad visos teisės yra saugomos, įskaitant pjesių reprodukciją bet kokia forma. Jeigu susidomėjote, prašome susisiekti su Estijos teatro agentūra el. paštu info@teater.ee

Martin Algas

Sieros magnolijos

Režisierė

Eglė Švedkauskaitė

Lapkričio 20 d. 18:30

Kaip atmintis formuoja mano dabartį? O ateitį? Prisiminimai, kurie perrašdami praeitį ima kurti naują naratyvą. Iš visų patirčių, kurios randa vietos žmogaus sąmonėje, ir iš tų, kurios nusėda į pasąmonę. Prisiminti čia lyg sužinoti. Baimės nuojauta persmelkia ne tik „Sieros magnolijų“ turinį, bet ir pjesės formą – tarsi po vieną padriką žodį numesdamas į personažų lūpas, Martinas Algasus kelia įtampą, nesusitikėjimą, nerimą.

Martinus Algasus (g. 1973) – laisvai samdomas aktorius, dramaturgas, režisierius, televizijos serialų scenarijų autorius ir prodiuseris. Taip pat verčia dramaturgiją iš anglų ir rusų kalbų, jau yra išvertęs daugiau nei 25 pjeses. Už dramaturgijos vertimus yra laimėjęs Estijos teatro sąjungos apdovanojimą. Būtent dramų vertimas paskatino Martiną tapti dramaturgu. Šiuo metu jis yra vienas iš daugiausiai apdovanotų ir ryškiausių Estijos dramaturgų. Jo pjesė „Sieros magnolijos“ taip pat įvertinta Estijos teatro asociacijos prizų ir užėmė antrąją vietą Estijos naujosios dramos konkurse.

Eglė Švedkauskaitė baigė režisūros studijas Lietuvos muzikos ir teatro akademijoje. Dar studijuodama debiutavo Lietuvos rusų dramos teatro jaunųjų scenoje, kur pristatė savo diplominį spektaklį „Heda Gabler“ (2017) pagal Henriką Ibseną. Savo antrajam spektakliui pasirinko ironišką visuomenės kritiką ir Dorotos Maslowskos pjesę „Mums viskas gerai“. 2018 m. ką tik studijas baigusi režisierė Spolite vykstančio „Festival dei Due Mondi“ konkursinėje programoje „Jaunasis Europos teatras“ (*Young European Theatre*) apdovanoja pirmuoju prizų už spektaklio eskizą „I dreamt that somebody called me darling“ pagal Haroldo Pinterio pjesę „Iš pelenų į pelenus“. 2020 m. Jaunimo teatre, dalyvaudama jaunųjų kūrėjų platformoje „Black box“, pristatė spektaklį pagal Asios Vološinos pjesę „Žmogus iš žuvies“, o rugsėjį išleido savo pirmąją premjerą Varšuvoje, spektaklį „Grupa Warszawska“ Naujajame teatre.

Martin Algus

Sieros magnolijos

Pjesės ištrauka

I veiksmas

(moteris. vyras. vakaras)

MOTERIS

aš tiesiog papasakosiu, ką jie sakė.

žodis žodin, jei nori.

jo.

įpilk man.

aš.

aš tiesiog šoke.

aš tiesiog.

būtum juos matęs.

VYRAS

taigi.

tada jie?

MOTERIS

moteris apie trisdešimt.

garbanota blondinė.

anoreksikė.

tikriausiai.

neskoningi papuošalai.

ryškus kostiumėlis.

neoninės tūmos.

kaip cirko šuva.

dresuota bolonkė.

o vyras atrodė kaip žudikas.

bijojau, kad jie mane užmuš ir įmes lifto

šachton.

lyg būčiau sustingusi.

tiesiog spoksėjau į juos iš už durų.

VYRAS

taigi.

okey.

buvai prie durų.

MOTERIS

o tada ji prakalbo.

ta moteris.

ir aš tiesiog.

nu.

aš tiesiog.

VYRAS

ramiai.

MOTERIS

nežinau, ką aš.

aš.

aš.

VYRAS

ramiai.

MOTERIS

aš.

dieve.

tai tiesiog.

...

VYRAS

taigi.

reiškia.

tai turi tėvą?

MOTERIS

jo.

nu.

jo.

VYRAS

okey.

okey.

MOTERIS

motina niekad apie tai nekalbėdavo.

kai maža buvau ir kol buvo gyva.

ji.

ji tiesiog.

tai buvo „ta tema“, kuria nekalbėdavom.

VYRAS

mhm mhm.

MOTERIS

aš visai prisimenu, kaip smarkiai palengvėjo.

kai tas vyras mus galiausiai paliko.

mano tėvas.

tas žiaurus, agresyvus vyras.

VYRAS

nu.

MOTERIS

o po to buvom dviese su motina.

visą tą laiką.

o dieve.

VYRAS

nurimk, nurimk.

marta.

MOTERIS

jie tiesiog atrodė tokie šlykštūs.

tiesiog pradvisę šlykštumu.

supranti?

VYRAS

o ką jie tada?

MOTERIS

cha.

aš tau pasakysiu, ką jie.

pasakysiu tau.

ta moteris.

ta dresuota bolonkė.

ji ištarė mano vardą ir paklausė, ar čia aš.

o aš buvau tiesiog priblokšta.

jie mane užklupo netikėtai.

pradžioj pamaniau, kad supainiojo duris.

o.

bet.

o tada ji parodė man tą seną nuotrauką.

aš, motina ir tėvas.

nespalvota nuotrauka.

VYRAS

šitaip.

MOTERIS

ta moteris parodė man tą nuotrauką ir

paklausė, ar žinau, kas tasai vyras.

pasakiau – taip.

čia mano tėvas.

radau tokią pat nuotrauką motinos kambary

po jos mirties.

ir staiga pakinkliais ėmė slinkti tas

pamirštas jausmas.

kai tas vyras.

mano tėvas dar tebegyveno čia.

prieš mus palikdamas.

tas vyras.

tas.

VYRAS

marta.

MOTERIS

tas baisus vyras.

kuris sėdėdavo čia.

ir klausydavosi radijo.

motina gamindavo jam valgyti.

įj apskalbdavo.

vėliau apie jį nekalbėdavo.

niekad.

ir prisiminiau tą akimirką.

kai tėvas fotografuojantis pasiėmė mane ant

kelių.

...

pamenu, kad bijojau.

VYRAS

marta.

MOTERIS

dieve.

stengiausi visa tai pamiršti.

VYRAS

marta.

ramiai.

tada jie.

ką jie.

MOTERIS

pasakiau.

taip, čia mano tėvas.

mano tėvas, kurio nemačiau nuo penkerių.

jiedu susižvalgė.

o tada tai.

tai.

ką jie.

VYRAS

šitaip.

marta.

tiesiog papasakok, ką jie.

man reikia smulkiai žinot, jei norim, kad aš.

MOTERIS

jie pasakė, kad dabar man teks jį priimti pas

save.

...

VYRAS

ką?

MOTERIS

jie.

...

VYRAS

priimti pas save?

o ką tu pasakei?

MOTERIS

jie pasakė, kad dabar turėsiu imti juo

rūpintis.

nes aš jo dukra.

VYRAS

maniau, kad tavo tėvas miręs.

MOTERIS

dabar turėsiu imti juo rūpintis.

nes.

aš dukra.

pagal įstatymą dabar man reiks imti juo

rūpintis.

VYRAS

pala pala.

pala.

bet.

MOTERIS

ne, paklausk.

mano tėvas gyveno su jų motina.

su tos bolonkės motina.

pastaruosius trisdešimt metų.

ta bolonkė nėra mano tėvo biologinė dukra.

mano tėvas tiesiog gyveno pas juos.

o dabar.

tos velnio bolonkės motina prieš mėnesį

numirė.

ta, su kuria gyveno mano tėvas.

supranti?

ta moteris rūpinosi mano tėvu.

mano tėvas neįgalus.

luošas.

pastaruosius dvejus metus.

negali pats net ant puodo nueit.

o jie.

ta anoreksikė.

bolonkė ir tas žudikas.

dabar jie nori atsikratyti mano tėvu ir

parduoti savo motinos namą.

o aš turėsiu mokėti už slaugos namus.

nes aš dukra.

aš jo kraujas.

Martin Algus, „Jūävėlmagnooliad“, 2013

Iš estų kalbos vertė Agnė Bernotaitė-Jakubčionienė, 2020

© Estijos teatro agentūra. Norime priminti, kad visos teisės yra saugomos, įskaitant pjesių reprodukciją bet kokia forma. Jeigu susidomėjote, prašome susisiekti su Estijos teatro agentūra el. paštu info@teater.ee

Festivalio programos sudarytoja

Rasa Kregždaitė

Užsienio pjesių atrankos komisija

Rasa Kregždaitė

Rimgailė Renevytė

Rimantas Ribačiauskas

Daiva Šabasevičienė

Konkursinių pjesių atrankos komisija

Rasa Kregždaitė

Sigitas Parulskis

Rimgailė Renevytė

Rimantas Ribačiauskas

Katalogo sudarytoja

Rimgailė Renevytė

Kalbos redaktorė

Audrė Kubiliūtė

Dailininkas

Henrikas Riškus

Tiražas 100 egz.

Spausdino UAB Mardosų spaustuvė

Organizatorius

LIETUVOS
NACIONALINIS
DRAMOS
TEATRAS

Partneris

EESTI TEATRI
AGENTUUR

Projektą remia

LIETUVOS RESPUBLIKOS
KULTŪROS MINISTERIJA

Lietuvos nacionalinis dramos teatras

Generalinis direktorius – Martynas Budraitis

Vilnius

2020

ISBN 9789986628071

9 789986 628071

